

НАРОДНИТЕ ЧИТАЛИЩА В ОКОЛИИТЕ ДЕДЕАГАЧ И ГЮМЮРДЖИНА 1941 - 1944

Една от първите грижи на Българската държава след присъединяването през май на 1941 г. т. нар. нови земи в Македония, Западна Тракия и Западните покрайнини заедно с откриването на български народни училища там е и бързото изграждане на мрежа от народни читалища, каквито на места е имало по същите места още по време на Българското възрождение и след това. Организирането на народните читалища в „новите земи” съвпада по време с приетия също през май 1941 г., Закон за българските читалища. Той отразява една културна потребност в новата геополитическа ситуация в условията на нарастваща държавна намеса в обществения живот, но и на подкрепа в управлението и развитието на читалищното дело и на културните институции. Законът ограничава в известна степен автономията на читалищата и ги превръща в институти за държавно-гражданско и държавно-народностно възпитание. В новоприсъединените земи са създадени три административни области: Ксантийска, Битолска и Скопска. В тях, както и в селищата от Западните покрайнини, включени в Софийска област, този закон създава предпоставки за провеждането на национална политика посредством културното самоорганизиране на българското население с материалната подкрепа на българската държава. По инициатива на Министерството на народната просвета за новоучредените народни читалища в новоприсъединените земи се изпращат големи количества книги с художествена и научна литература, вестници и списания.

За един много кратък период (от май 1941 до септември 1944 г.) в трите области: Ксантийска, Битолска и Скопска, и в

Западните покрайнини възникват 229 народни читалища, за които има запазени документални материали.

Тук представяме възникването и развитието на народните читалища в две от беломорските околии Дедеагач (2 читалища) и Гюмюрджина (12 читалища), включени в състава на тогавашната Ксантийска област. Тези читалища, които се явяват огнища на българската книжовност и култура, представляват здрави структури на българското гражданско общество в един много сложен период, когато в Европа и в света бушува пожарът на Втората световна война.

Верни на традициите на българските възрожденски читалища, нововъзникналите народни читалища в Беломорието обединяват в тези традиционни за българите и уникални културно-просветни институти всички заварени по тези места родолюбиви българи и всички новодошли или преселени от стара България, повечето от които са бежанци или потомци на бежанци от Западна Тракия.

I. Дедеагачка околия

1. Народно читалище „Екзарх Антим I” – гр. Дедеагач

Основано на 14 август 1941 г. На свиканото събрание за основаване на народно читалище в Дедеагач като членове основатели се записват 47 души. Те решават новооснованото читалище да се нарича „Екзарх Антим I”, да стане член на Гюмюрджинския читалищен съюз, а за читалищен празник да се обяви денят на основаването му 14-ти август.

Членове основатели на Народно читалище „Екзарх Антим I” – гр. Дедеагач

Име	Възраст	Занятие
Иван Костадинов Ялъмов	42	окол. учил. инспектор
Никола Юрданов Загоров	40	прогимназ. учител
Слави Кръст. Пинтев	30	средищен директор
Тодор Минчев Карпузанов	53	земеделие
Георги Марков Делимарков	53	земеделие
Мирчо Иванов Куртев	58	земеделие

Петко Димов Узунов	47	земеделие
Иван П. Стаматов	58	земеделие
Стамо Георгиев Пепелишев	58	земеделие
Димитър П. Стаматов	40	земеделие
Димитър Т. Минчев	19	земеделие
Тотка Т. Минчева	20	шивачка
Недялка Иванова Стаматова	24	домакия
Калинка Иванова Стаматова	22	домакия
Злата Д. Стаматова	16	ученичка
Мария Ст. Пепелишева	23	домакия
Димитър Ст. Пепелишев	32	земеделие
Нико Ст. Пепелишев	19	земеделие
Ангел Д. Гъров	54	земеделие
Димитър А. Гъров	21	търговец
Андрея А. Гъров	19	земеделие
Димитър М. Стаматов	30	земеделие
Недялко Ст. Буендруков	55	земеделие
Стойко Н. Буендруков	19	земеделие
Пенка Г. Маркова	16	домакия
Динка Г. Каралидова	16	домакия
Калина Д. Симитчиева	16	домакия
Стефанка С. Стаматова	15	ученичка
Атанас П. Попчев	22	работник
Мария Н. Попчева	24	домакия
Атанас Келешев	37	земеделие
Вълчо Атанасов Попчев	22	земеделие
Никола Атанасов Попчев	38	земеделие
Тодор Димов Араджиев	40	земеделие
Кера Ст. Чакърва	20	домакия
Мирчо Вълчев Мандраджиев	25	земеделие
Иван Куртев Иванов	25	земеделие
Маври П. Лафчиев	25	земеделие
Димитър Янев Лафчиев	25	земеделие
Стоян Ат. Лафчиев	25	земеделие
Петко Янев Лафчиев	28	земеделие
Златка П. Арабаджиева	20	домакия
Велина Иванова Чакърва	22	домакия
Радка Иванова Чакърва	18	домакия

Кера Ст. Николова	21	домакиня
Марко Ст. Николов	24	горски стражар
Грудю Ст. Пенчев	22	студент

Настоятелство на Народно читалище „Екзарх Антим I” – гр. Дедеагач

Име	Занятие	Длъжност
Мирчо Иванов Кръстев	земеделие	председател
Георги Марков Делимарков	земеделие	подпредседател
Иван Куртев Иванов	земеделие	секретар
Недялка Иванова Стаматова	домакиня	библиотекар
Маври Петков Лафчиев	земеделие	член
Димитър Петков Стаматов	земеделие	член
Стамат Иванов Попчев	студент	член
Проверителна комисия:		
Стамо Георгиев Пепелишев	земеделие	председател
Ангел Димитров Гъров	земеделие	член
Тодор Минчев Карпузанов	земеделие	член

С писмена покана от 16 април 1943 г. на 26-и с.м. в салона на народното читалище „Екзарх Антим I” гр. Дедеагач се провежда общо събрание, на което се приема годишният отчет на настоятелството и докладът на проверителната комисия. Обсъждат се и изменения в типовия устав, като членският внос за редовните членове се определя на 5 лв. месечно, за спомагателните – 2 лв. месечно, а за благодетелен член – еднократно дарение не по-малко от 5000 лв. Член 15-ти от устава задължава членовете, които взимат книги за прочитане, да внасят 10 лв. месечна такса и залог – в двоен размер стойността на книгата. Събранието гласува бюджет за 1943 г. приход и разход по 35 000 лв. На председателя се разрешават самостоятелни разходи до 2000 лв. Избират се и ново настоятелство и нова проверителна комисия.

Ново настоятелство на Народно читалище „Екзарх Антим I” – гр. Дедеагач

Име	Занятие	Длъжност
Пенчо Бончев Пенчоков	учител	председател
Димитър Минчев Аладжов	чиновник в БНБ	подпредседател
Александър Вълчев Палов	данъчен чиновник	секретар
Иван Русев Терзиев	търговец	касиер
Йордан Николов Консулов	данъчен чиновник	домакин
Стефан Георгиев Зидаров	учител	библиотекар
Никола Стайков Гагов	митнич. чиновник	съветник
Пров. комисия:		
Димитър Керезиев Пънделов	директор	председател
Васил Нешев	учител	съветник
Петко Н. Арабаджиев	земеделие	съветник

На 7 април 1944 г. председателят на читалището Дельо Георгиев изнася беседа пред гражданството на тема „Делото на българското читалище“, след което читалището заедно със смесената гимназия в града „Княз Симеон Търновски“, първоначалното училище „Св.св. Кирил и Методий“ и женското благотворително дружество „Беломорка“ организират обичая лазаруване и Деня на майката. Вечерта читалищата театрална труппа представя премиерата „Балкан ечи“ – драма в пет действия, а на следващия следобед – пиесата „Майчино сърце“. На 5 май 1943 г. в помещението на основното училище се провежда заседание на настоятелството, което по точка „разни“ обсъжда въпроса за приспособяването на салона на читалището за кинотеатър, който въпрос остава да бъде решен окончателно на следващото заседание.

2. Народно читалище „Капитан Петко“ – с. Маистро, община Дамето

Основано на 18 март 1944 г. По покана на учителката Татяна Христова Бойчева в училището на с. Маистро се свиква

и провежда общоселско събрание за учредяване на народно читалище. Тя открива събранието с кратко слово, като заявява, че докато „училището има задача да просвещава децата, то в читалището се просвещават възрастните”. Завършва изказването си с думите: „Днес повече от всякога е необходима просвета, особено тук”. След нея думата взема секретар-бирникът Христо Бойчев Тенев, който казва, че читалището е „извор на просвета, култура и сплотеност, които са най-необходимите днес, когато ставаме свидетели на гигантска битка за съществуването на малките народи”. Димо Стоев Язаджиев прочита декларация от името на преселниците от старите предели, установили се в Маистро, които призовават всички свои съселяни да се запишат масово в народното читалище. Събранието решава новоосновеното читалище да се наименува „Капитан Петко”, защото той е един от най-просветените от този край, който, според случая, къде с пушка, къде със слово е бил будител на българщината.” Като членове основатели на това учредително събрание се записват 28 души, които преди да се закрие заседанието избират настоятелство и проверителна комисия.

Членове основатели на Народно читалище „Капитан Петко” – с. Маистро:

Димо Стоев Язаджиев, Стоян Вълчев Георгиев, Курти Митрев Фърлев, Георги Стайков Пеймиров, Янко Николов Милев, Татяна Христова Вълчева, Стоян Николов Терзиев, Георги Мингов Митрев, Иван Тодоров Анадолиев, Васил Николов Четинев, Димо Петков Ангелов, Васил Стойков Пейнаров, Иван Петров Чомов, Димитър Колев Динчев, Иван Милушев, Карамфила Петров Стоева, Делчо Димов Чакъров, Димо Налсъзов, Кера Иванова Анадолиева, Мара Янкова Милева, Димитър Деведжиев, Вълка Димитрова Найденова, Мара Ангелова, Фота Недялкова Деведжиева, Златка Недялкова, Шидера Георгиева Минева, Петко Митрев Сарлев и Мария Петкова Сарлева.

Настоятелство на Народно читалище „Капитан Петко” – с. Маистро

Име	Занятие	Длъжност
Димо Стоев Язаджиев	зеделец	председател
Стоян Вълчев Георгиев	зеделец	подпредседател
Курти Митрев Сарлов	зеделец	касиер
Георги Стойков Пейнаров	зеделец	секретар
Янко Николов Милев	зеделец	домакин
Татяна Христова Бойчева	учител	библиотека
Стоян Николиев Терзиев	зеделец	член
Проверителна комисия:		
Георги Мингов Митрев	зеделец	председател
Иван Тодоров Анадолиев	зеделец	член
Васил Николов Четенев	зеделец	член

II. Околия Гюмюрджина

1. Народно читалище „Просвета” – гр. Гюмюрджина

Възобновено на 12 август 1941 г. Възобновеното на тази дата народно читалище в Гюмюрджина продължава традицията на съществуването до 1920 г. българско читалище в този град. На свиканото учредително събрание в Гюмюрджина за възобновяване на народното читалище като членове възобновители се записват 30 души от града.

Членове възобновители на Народно читалище „Просвета” – гр. Гюмюрджина

Име	Възраст	Занятие
Димитър Щиплиев	48	кмет
Йордан Райнов Марков	37	помощник-кмет
Христо Христов	32	помощник-кмет
Дельо Георгиев Илиев	34	окол. учил. инспектор
Грозю Василев	39	средищен учил. директор
Атанас Димитров	61	търговец
Нечо Деянов	69	просбописец
Георги Казаков	52	мандраджия

Миро Иршев	53	търговец
Васил Григоров	36	млекар
Спас Костов	42	мелничар
Киро Фотев	38	чиновник
Иван Скапоракатов	45	градинар
Георги Кузов	36	мандраджия
Яни Анидетаев		градинар
Васил Делянов	63	дърводелец
Трифон Матев	37	млекар
Васил Ларгов	61	хотелиер
Никола Колчев	44	търговец
Борис Бонзов	28	млекар
Атанас Манев	36	търговец
Атанас Шишков	26	шивач
Никола Радев	48	шивач
Иван Киров	49	шивач
Ради Пляков	58	търговец
Рафаил Т. Каракачанов	44	чиновник
Неделчо Т. Янков	33	адвокат
Тодор Панайотов	38	чиновник
Никола Атанасов Димитров	56	шивач

Че събранието е възобновително, се изтъква и в заявлението от 20 август 1941 г. на новоизбраното настоятелство, изпратено до министъра на просвещението за утвърждаване на читалищния устав и регистрацията на гюмюрджинското читалище „Просвета”, което много скоро се превръща в най-активен културен институт в цялата Ксантийска област. „Господине Министре – се казва в него – След един мъчителен период от 21 години робство, през който период беше подложено на нечувано преследване и гонение българското население - крепител на българския дух тук, най-после часът на тези мъченици българи удари и те днес са напълно освободени. Ентузиазирани и жадни за работа в полето на просветата, тези оцелели българи в град Гюмюрджина на 12 т. м. възобновиха бившето българско народно читалище „Про-

света” в гр. Гюмюрджина, което в продължение на 21 години беше преустановило своето съществуване като просветен институт.” Възобновителите решават читалищен празник на възобновеното читалище „Просвета” в Гюмюрджина” да бъде 2-ри юни – денят на гибелта на Христо Ботев.

Настоятелство на народно читалище „Просвета” – гр. Гюмюрджина

Име	Занятие	Длъжност
Йордан Райнов Марков	кмет	председател
Него Деянов Иванов	прошенописец	подпредседател
Христо Атанасов Христов	пом. кмет	секретар
Георги Казаков Димитров	мандраджия	касиер
Спас Костов Василев	чиновник	библиотекар
Никола радев Райчев	шивач	съветник
Мирчо Иридов Харалампев	чиновник	съветник
Трифон Матев Динев	млекар	съветник
Васил Григоров		подгласник
Атанас Манев		подгласник
Никола Атанасов Димитров		подгласник
Проверителна комисия:		
Борис Кузов Манев		председател
Яни Костадинов		член
Борис Гьошев Харалампев		запасен

Заседанието на общото годишно събрание на 30 юни 1943 г., обявено за 15.15 часа, започва с изчакване на един час, поради неявяване на необходимия брой редовни членове, за да се спази изискването на устава. Събранието се председателства от Йордан Райнов, който е и кмет на града, подпомаган от секретаря Фердинанд М. Шопов. Събранието изслушва отчетите на председателя на настоятелството и на контролния съвет за периода от 24 март 1942 г. до 30 юни 1943 г. и ги освобождава от отговорност. Директорът на театъра към читалището също прочита пред общото събрание своя отчетен доклад за театралната дейност от 1 ноември 1942 г. до 30 юни

1943 г. След приемането на докладите събранието пристъпва към избора на нов ръководен и нов контролен орган на читалище „Просвета”:

Настоятелство на Народно читалище „Просвета” – гр. Гюмюрджина 1943 г.

Име	Занятие	Длъжност
Делю Георгиев Илиев	учил. инспектор	председател
св. Максим Пенков Пелов	свещеник	подпредседател
Христо Атанасов	адвокат	секретар
св. Богдан Василев Червенков	свещеник	касиер
Надежда Михайлова Попова	учителка	домакиня
Златка Петкова Попова	учителка	библиотекар
Панайот Ангелов Мутафов	чиновник	член
Атанас Владимиров Атанасов	адвокат	член
Костадин Николов Бечев	чиновник	член
Проверителна комисия		
Горан Василев Горанов	чиновник	председател
Димитър Марков Христов	чиновник	секретар
Иван Димитров Кондев	мелничар	член

Най-много разисквания на това събрание предизвиква обсъждането и приемането на бюджета на читалището за 1943 г..

Бюджет на народно читалище “Просвета” – гр. Гюмюрджина за 1943 г.

А. Приход

1. От членски внос – 12 000 лв.
  2. 5% приход от училищни имоти – 12 000 лв.
  3. Бруто приход от вечеринки, утра и др. – 15 000 лв.
  - 4 Помощ от общината – 200 000 лв.
- Дарения – 5 000 лв.
Всичко – 244 000 лв.

Б. Разход

1. Осветление и отопление – 6000 лв.
  2. За покъщнина – 8000 лв.
  3. За покупка и подвързване на книги – 16 000 лв.
  4. Народен университет – 6000 лв.
  5. Разходи за дадени театрални представления и забави – 7000 лв.
  6. Членски внос към Околийския и Върховния читалищни съюзи – 1000 лв.
  7. Командировки – 3000 лв.
  8. Помощ за театъра – 190 000 лв.
  9. Други непредвидени – 2000 лв.
  10. За читалищен фонд – 5000 лв.
- Всичко 244 000 лв.

През 1943 г. читалище „Просвета” в Гюмюрджина открива народен университет. Първата лекция в него изнася Борис П. Симеонов на тема „Историческата мисия на българския народ“. В края на същата година управителният съвет на читалището взема решение да покани като лектори за Народния университет Стилиян Чилингиров, проф. Д. Дюлгеров, Жорж Нурижан и Анастас Разбойников. От първи януари с.г. читалище „Просвета” влиза във владение на театралния салон и киносалона, което се отбелязва с тържествен водосвет и прожекция на филм. На 26 февруари гюмюрджинското читалище е домакин на сбирка на всички читалищни дейци в околията, на която се учредява Околийски читалищен съюз. На 27 февруари 1944 г. се провежда годишно отчетно събрание на читалище „Просвета” – Гюмюрджина. Председателят на читалището Дельо Георгиев открива събранието с кратко слово и поканва присъстващите с едноминутно мълчание да почетат паметта на Царя Обединител. В отчетния доклад за 1943 г. се посочват няколко значими придобивки, като откриване на читалищно кино, издаване на читалищен вестник „Единство”, разкриване на обществена читалня към библио-

теката и др. На 5 април 1944 г. в залата на читалищното кино в Гюмюрджина проф. Генев изнася сказка на тема: „Тракия в българската политика”, на следващия ден докладчик е Иван Орманджиев, който говори за сложните взаимоотношения между българи и гърци през вековете по отношение на българския излаз на Бяло море.

2. Народно читалище „Светлина” – с. Шапчи

Основано на 15 май 1942 г. На свиканото в с. Шапчи общоселско събрание за учредяване на народно читалище като членове основатели се записват 26 души от жителите на селото.

Членове основатели на Народно читалище „Светлина” – с. Шапчи

Име	Занятие
Христо Минев	кмет
Коста Андреев	бирник
св. Петър Йотовски	енорийски свещеник
Георги Янакиев	учител
Никола Марчев	медицински фелдшер
Петко Каракехайов	търговец
Наньо Нанев	н-к на т.п. станция
Вълчо Ангелов	чиновник
Славчо Недев	търговец
Тома Христов Харизанов	чиновник
Атанас Василев Христов	чиновник
Димитър Семерджиев	търговец
Тома Христов Харизанов	чиновник
Атанас Василев Христов	чиновник
Димитър Семерджиев	търговец
Ангел Димитров Славков	чиновник
Коста Янакев	чиновник
Стоил Петров	чиновник
Кръстю Бакърджиев	търговец
Стою Славков Стоев	общински служащ

Димитър Буналов	общински служащ
Иван Недев Мавродиев	общински служащ
Стамо Кралев Стамов	полски пазач
Вълко Стоев Илиев	държавен служащ
Вълчо п. Янев	кметски заместник
Иван Кавръков	
Стоян Куртев Кирев	
Шенко Николов Шенков	търговец
Гроздю Иванов Матев	кръчмар

Настоятелство на Народно читалище „Светлина” – с. Шапчи

Име	Възраст	Занятие	Длъжност
Христо Георгиев Минев	34	кмет	председател
Коста Спиоров Андреев	29	бирник	подпредседател
св. Петър В. Йотовски	40	свещеник	касиер
Георги Янакиев Георгиев	31	учител	секретар
Атанас Василев Христов	28	чиновник	библиотекар
Никола Пан. Марчев	49	фелдшер	съветник
Наньо Дим. Нанъов	30	чиновник	съветник
Петко Петков Кехайов	42	търговец	съветник
Контролен съвет			
Вълчо Ангелов Петков	28	чиновник	председател
Тома Христов Харизанов	26	чиновник	член
Славчо Ангелов Мавродев	40	търговец	член

3. Народно читалище „Беломорска просвета” – с. Кушланлий

Основано на 14 ноември 1943 г. На свиканото учредително събрание за основаване на народно читалище в с. Кушлан-

лий като членове основатели се записват 27 души от селото. които решават да нарекат новооснованото си читалище „Беломорска просвета”

Членове основатели на Народно читалище „Беломорска просвета” – с. Кушланлий

Име	Възраст	Занятие
Никола Тодоров	44	учител
Стоил Жечев Козаров	40	учител
Иванка Петрова Рашева	46	учителка
Георги Цеков Аврамов	25	учител
Невко Николов Нинов	29	кмет
Димитър Христов Димитров	37	бирник
Иван Георгиев Дичев	23	чиновник
Йордан Милков Савов	28	чиновник
Димитър Христов Кочеджиев	21	земеделие
Иван Ганев Проданов	29	чиновник
Димитър Николов Тарпанов	23	чиновник
Манол Николов Минев	25	земеделие
Никола Аанасов Капсъзов	21	земеделие
Диньо Славов Желязков	28	търговец
Петко Георгиев Палазов	24	обущар
Тома Димитров Узунов	21	земеделие
Ангел Иванов Ламбов	21	земеделие
Иван Кръстев Иванов	30	земеделие
Тодор Николов Торманов	21	земеделие
Ангелина Димитрова Димова	21	чиновничка
Илийка Христова Пъшева	21	чиновничка
Костадина Вълчева Тодорова	22	плетачка
Добриня Райчева Димитрова	21	домакия
Добриня Тодорова Димитрова	21	домакия
Кица Тодорова Узунова	21	домакия
Тодор Вълчев Христов	27	пощ. раздавач
Атанас Николов Шопов	30	земеделие

Настоятелство на Народно читалище „Беломорска просвета” – с. Кушланлий

Име	Занятие	Длъжност
Невко Николов Нинов	кмет	председател
Никола Тодоров	учител	подпредседател
Иван Георгиев Дичев	общ. чиновник	секретар
Стоил Жечев Козаров	учител	касиер
Никола Атанасов Камбуров	земеделие	домакин
Борис Цонев Аврамов	учител	библиотекар
Иван Кръстев Иванов	земеделие	съветник
Ангелина Дим. Димова	чиновничка	подгласник
Илийка Христова	чиновничка	подгласник
Контролна комисия:		
Димитър Христов Димитров	общ. бирник	председател
Диньо Славов Желязков	търговец	секретар
Иван Ганев Проданов	общ. чиновник	член

4. Народно читалище „Тракия” – с. Сусуркьой

Основано на 24 ноември 1943 г. На свиканото учредително събрание за основаване на народно читалище в с. Сусуркьой като членове основатели се записват 23 души от селото, които решават новооснованото им читалище да се нарича „Тракия”.

Членове основатели на Народно читалище „Тракия” – с. Сусуркьой

Име	Възраст	Длъжност
Иван П. Бенков	27	кмет
Георги В. Бонев	30	общин. секретар
Димитър Манолов	31	чиновник
Георги Станоев	32	чиновник
Момчил Д. Момчилов	38	учител
Ангел Димитров	38	чиновник
Никола Величков	44	кръчмар
Димо Русинов	26	чиновник
Добри Благоев	27	чиновник
Стефан Янков	29	кръчмар
Христо Шопов	68	земеделие

Щерю Николов	43	чиновник
Георги Димов	27	чиновник
Иван Йорданов	33	чиновник
Васил Хр. Бочуков	43	земеделие
Стойко Тенчев	28	чиновник
Петър Динков	34	чиновник
Петър Тончев	25	чиновник
Запрян Хубенов	64	земеделие
Ангел Марков	32	чиновник
Иван Т. Пейков	28	чиновник
Иван Стефанов Иванов	34	чиновник
Димо Тодоров Карагъзов	42	чиновник

Настоятелство на Народно читалище „Тракия” – с. Сусур
кьой

Име	Занятие	Длъжност
Иван П. Бенков	кмет	председател
Никола Величков	кръчмар	подпредседател
Момчил Д. Момчилов	учител	секретар
Димитър Манолов	чиновник	библиотекар
Христо Г. Шопов	земеделие	съветник
Петр Г. Танчев	чиновник	касиер
Запрян Я. Хубинов	земеделие	домакин
Проверителен съвет:		
Георги В. Бонев	чиновник	председател
Георги Станоев	чиновник	член
Димо Г. Русинов	чиновник	член

5. Народно читалище „Отец Паисий” – с. Родопи

Основано е на 5 декември 1943 г., когато се свиква учредително събрание на първото българско читалище в село Родопи. Като учредители на новосъздаденото читалище „Отец Паисий“ се записват над 60 души. За председател на управителния съвет на читалището е избран кметът на селото Вл. Разбойников. На учредителното събрание тук присъства и околийският училищен инспектор, който дарява 700 лева лични средства за закупуване на книги. Местният жител Ди-

митър Стойков Попов прави дарение от 2000 лева също за купуване на книги. Новооснованото читалище „Отец Паисий“ в с. Родопи е най-активно в повсеместната инициатива на местното население за съживяването и утвърждаването на старите народни български календарни обичаи, подтискани и преследвани преди това от гръцките власти. Най-напред то възстановява обичая коледуване. За целта читалищното настоятелство съставя от местни младежи коледарски хор, който в Рождествената нощ обхожда и благославя с коледарските си песни и наричания за здраве и берекет през годината повече от 140 домакинства. На втория ден от коледните празници читалищната трупа представя една комедия от Ст. П. Костов и „Ловецът в капана“ от Ал. Гергинов.

6. Народно читалище „Цар Борис III – Обединител” – с. Булаткьой

Основано на 12 декември 1943 г. На свиканото в с. Булаткьой учредително събрание за основаване на народно читалище като членове основатели се записват 31 души от селото, които избират настоятелство и проверителна комисия, конституирали се още в същия ден.

Членове основатели на Народно читалище „Цар Борис III Обединител” – с. Булаткьой

Име	Възраст	Занятие
Иван П. Бенков		общински кмет
Димо Иванов Вълков	26	земеделец
Димитър Ст. Димитров	29	учител
Илия Атанасов Макаков	36	питиепродавец
Атанас Бухчев	24	земеделец
Никола Баджаклиев	24	земеделец
Петко Ст. Петков	36	земеделец
Недю Добрев Недев	35	земеделец
Никола Янев Вълков	46	земеделец
Георги Т. Арнаудов	57	земеделец

Борис Пешев	44	земеделец
Костадин Режев	48	земеделец
Димитър Т. Лайков	46	земеделец
Димо Димитров	28	общ. служащ
Иван Т. Гънгънов	46	земеделец
Георги Бухчев	67	земеделец
Иван З. Додев	34	земеделец
Костадин Н. Баджаклиев	70	земеделец
Никола Ил. Трайков	36	земеделец
Георги Костадинов Режев	21	земеделец
Никола Георгиев Бухчев	28	земеделец
Иванка Цекова Игнатова	22	учителка
Елена Дим. Спирева	21	домакиня
Мария Ник. Янева	44	земеделец
Николина Ил. Макакова	32	домакиня
Иван Костов Саръков	59	земеделец
Коста Иванов Саръков	20	земеделец
Петко Иванов Каранучев	25	общински полицаи

Настоятелство на Народно читалище „Цар Борис III Обединител” – с. Булаткьой

Име	Занятие	Длъжност
Иван П. Бенков	общински кмет	председател
Димо Булвълков	земеделец	подпредседател
Димитър Ст. Димитров	учител	секретар
Илия Ат. Макаков	питиепродавец	касиер
Атанас Г. Бухчев	земеделец	домакин
Георги Илиев Трайков	земеделец	съветник
Проверителна комисия		
Никола Г. Бухчев	земеделец	председател
Петко Ст. Петков	земеделец	член
Недю Добрев Недев	земеделец	член

7. Народно читалище „Цар Обединител Борис III” – с. Кючуккьой

Основано на 23 януари 1944 г. По почин на ученолюбиви

жители на с. Кючуккьой в помещение на училището се свиква общоселско събрание за основаване на народно читалище. Събранието се ръководи от избрано бюро, в което влизат: Кръстю п. Тодоров, свещеник Иван Стоилов и околийският училищен инспектор Делю Георгиев. Сава Иванов Дойнов изнася беседа на тема: „Ролята на писмеността, училището и читалището за възраждането, освобождението и възхода на българския народ.” След него слово произнася училищният инспектор Делю Георгиев за нуждата от широка просвета, след което запознава присъстващите с устава на народното читалище. Събранието решава с гласуване в Кючуккьой да се основе народно читалище, патрон на което да бъде Царят Обединител. От присъстващите на това учредително събрание 43 души се записват като членове основатели.

Членове основатели на Народно читалище „Цар Обединител Борис III” – с. Кючуккьой

Име	Възраст	Занятие
Дечо Стефанов Желев	32	чиновник
Кръстю п. Тодоров	23	чиновник
Антон Р. Гочов	28	чиновник
св. Иван Стойдов	27	свещеник
Сава Иванов Дойнов	50	земеделие
Атанас Петров Ушев	51	търговец
Вълчо Стоев Тенев	36	земеделие
Спас Костадинов Илиев	30	земеделие
Иван Тонев Арменчев	33	земеделие
Краю Христов Краев	30	земеделие
Бончо Димитров Косев	30	чиновник
Тодор Иванов Николов	42	чиновник
Стоян Николов Кьосев	50	чиновник
Тоню Иванов Тонев	26	земеделие
Стойко Вълков Мирчев	47	земеделие
Стойчо Иванов Марков	46	земеделие
Димитър Шенков Стоилов	33	земеделие
Петър Димитров Алексиев	45	земеделие

Стамо Ангелов Качулев	44	земеделие
Сребрю Митев Сребрев	27	земеделие
Илия Иванов Марков	32	земеделие
Цветан Богданов Колев	40	земеделие
Иван Колев Ванчев	45	земеделие
Краю Иванов Краев	23	земеделие
Иван Радев Делков	34	земеделие
Пеню Колев Пенев	32	чиновник
Стоил Янев Стоилов	36	земеделие
Шенко Янев Стоилов	31	земеделие
Иван Вълков Караджов	25	земеделие
Никола Атанасов Костов	24	земеделие
Петко Ангелов Кутелов	49	земеделие
Андрея Петров Чибоджаков	60	земеделие
Ангел Митрев Дикбоюклиев	54	земеделие
Йордан Караиванов	50	земеделие
Васил Митрев Василев	28	земеделие
Тодор Делков Пулев	50	земеделие
Димитър Тодоров Корув	30	земеделие
Петър Атанасов Ушев	23	земеделие
Стоил Караджов Райков	42	земеделие
Благой Тойчев Качулев	30	земеделие
Вълчо Стойчев Черкелев	42	земеделие
Живко Матеев	35	чиновник
Димо Георгиев Проданов	43	земеделие

Настоятелство на Народно читалище „Цар Обединител Борис III” – с. Кючуккьой

Име	Занятие	Длъжност
Сава Иванов Дойнов	земеделие	председател
Атанас Петров Ушев	търговец	подпредседател
Димитър Шенков Стоилов	земеделие	секретар
Иван Тонев Арменчев	земеделие	касиер
Петър Димитров Алексиев	земеделие	домакин
Пеню Христов Краев	земеделие	съветник
Стойно Ангелов Качулев	земеделие	съветник
Илия Иванов Марков	земеделие	съветник

Проверителна комисия:		
Иван Радев Делков	земеделие	председател
Краю Иванов Краев	земеделие	член
Стоил Караджов	земеделие	член

8. Народно читалище „Христо Киселов” – с. Хамбаркьой, община Демирбейли

Основано на 28 февруари 1944 г. На свиканото общоселско събрание за основаване на народно читалище в с. Хамбаркьой, председателствано от най-възрастният присъстващ Георги Русенов Душлиев, като членове основатели се записват 28 души от отзовалите се на поканата жители на селото.

Членове основатели на Народно читалище „Христо Киселов” – с. Хамбаркьой

Име	Възраст	Занятие
Георги Русенов Душлиев	70	земеделие
Иван Петров Дюлгеров	42	земеделие
Борис Митрев Недев	28	чиновник
Стойчо Атанасов Кадиев	39	земеделие
Ангел Тодоров Чифчиев	39	земеделие
Христо В. Пашов	22	земеделие
Димо Янев Славков	37	земеделие
Ради Иванов Кафидаров	57	земеделие
Васил Иванов Братанов	22	земеделие
Ангел Димитров Стамов	25	земеделие
Тодор Янев Даилчев	28	земеделие
Яни Василев Кюляфов	32	земеделие
Спас Георгиев Станчев	25	земеделие
Димчо Колев	42	учител
Стойчо Белев Николов	25	земеделие
Васил Ст. Кюлясков	70	земеделие
Киро Гочев Тодоров	28	земеделие
Господин Славков	48	земеделие
Яни Гочев Тодоров	52	земеделие
Яни Ст. Сиджимов	29	земеделие

Димитър Грозев Каранфилов	59	земеделие
Миньо Г. Карабаджаков	25	земеделие
Георги Иванов Стоев	38	земеделие
Иван Атанасов Кадиев	50	земеделие
Стоян Георгиев Дармонеv	38	земеделие
Ангел Карагогов	46	земеделие
Георги К. Къркалиев	41	земеделие
Петър Иванов Шишманов	42	земеделие

Настоятелство на Народно читалище „Христо Киселов”
– с. Хамбаркой

Име	Занятие	Длъжност
Борис Минуев Недев	чиновник	председател
Ангел Тодоров Чифчиев	земеделие	подпредседател
Димо Янев Славков	земеделие	секретар
Стойчо Атанасов Кадиев	земеделие	съветник
Миньо Г. Карабаджаков	земеделие	касиер
Христо Василев Пашев	земеделие	библиотекар
Господин Славков Енев	земеделие	съветник
Проверителна комисия:		
Димчо Г. Колев	учител	председател
Георги Русенов Душлиев	земеделие	член
Димитър Грозев Каранфилов	земеделие	член

9. Народно читалище „Цар Борис III Обединител” – с. Лефеджилер, община Ирджан

Основано на 19 март 1944 г. На свиканото общоселско събрание за учредяване на народно читалище в с. Лефеджилер като членове основатели се записват 20 души от селото, които след приемането на устава избират настоятелство и проверителна комисия.

Членове основатели на Народно читалище „Цар Борис III Обединител” – с. Лефеджилер

Име	Възраст	Занятие
Гроздю Николов Чилиев	31	земеделец
Стоян Кирев Марчонов	29	земеделец
Атанас Иванов Кундиков	26	земеделец
Станко Иванов Георгиев	28	земеделец

Димитър Алексиев Янакев	30	земеделец
Ангел Янев Илиев	44	чиновник
Димитър Петков Краев	30	земеделец
Киро Георгиев Марчонов	28	земеделец
Христос Вълчев Иванов	28	земеделец
Делко Стоилов Добрев	28	земеделец
Коста Марков Костов	36	земеделец
Марко Георгиев Марчонов	35	земеделец
Васил Райков Караджов	30	земеделец
Милчо Кирев Русенов	27	чиновник
Никола Димов Славков	37	земеделец
Милуш Димитров Дялков	57	земеделец
Теньо Георгиев Искров	36	земеделец
Милко Янев Илиев	28	земеделец
Страти Аракшиев Петков	46	земеделец
Стоян Вълков Гоцумов	64	земеделец

Настоятелство на Народно читалище „Цар Борис III Обединител” – с. Лефеджилер

Име	Знание	Длъжност
Гроздю Николо Чилиев	земеделец	председател
Стоян Кирев Марчонов	земеделец	подпредседател
Атанас Иванов Кундииков	земеделец	секретар
Станко Иванов Георгиев	земеделец	касиер
Димитър Алексиев Янакев	земеделец	домакин
Ангел Янев Илиев	земеделец	библиотекар
Димитър Петков Краев	земеделец	съветник

10. Народно читалище „Цар Симеон II” – с. Джамбаз, община Кючуккьой

Основано на 26 март 1944 г. Жители на с. Джамбаз се събират в салона на първоначалното училище, за да чуят беседата на главния учител „Българинът и народното читалище в миналото и днес”. Събранието решава веднага да се пристъпи към учредяване на народно читалище. За ръководство на събранието избират бюро с председател Антон Марков и секретар Рада Кирова. На това събрание като членове основатели на народното читалище в селото се записват 37 души.

Членове основатели на Народно читалище „Цар Симеон II” – с. Джамбаз

Име	Възраст	Занятие
Апостол Кирев Вълчев	29	земеделец
Бончо Петков Славов	28	земеделец
Вълчо Иванов Крайчев	34	земеделец
Вълчо Стойчев Чанчиров	42	земеделец
Георги Костов Ковачев	23	търговец
Георги Тянков Иванов	48	земеделец
Георги Драгов Алексев	36	земеделец
Димитър Батуров Радев	27	земеделец
Димо Мавров Николов	32	земеделец
Дойчо Тодоров Дойчев	40	земеделец
Гиню Стамов Гъров	30	земеделец
Злати Койнов Тилев	35	земеделец
Иван Петков Куцев	29	общински служител
Иван Христов Халилемов	29	земеделец
Коста Стоян Каракостов	42	земеделец
Каня Милушева Милчева	35	домакиня
Киро Георгиев Пулев	48	кръчмар
Любен Вълчев Чанчиров	34	земеделец
Марин Николов Крачолов	49	земеделец
Мирчо Димитров Гогов	38	земеделец
Милуш Милчев Георгиев	38	кметски наместник
Никола Райчев Дичков	31	земеделец
Никола Вълчев Чанчиров	44	земеделец
Никола Петков Куцев	25	земеделец
Никола Марков Андонов	43	земеделец
Петър Джиков Петров	32	земеделец
Петко Иванов Недев	36	земеделец
Пеню Иванов Пенев	37	земеделец
Стефан Делчев Калев	30	земеделец
Слави Петков Славев	36	земеделец
Стоян Николов Кисъов	49	земеделец
Стана Николова Куцева	21	домакиня
Султана Костова Ковачева	45	домакиня

Тодор Георгиев Тянков	34	земеделец
Христо Димитров Мерджанов	39	земеделец
Рада Кирова Димитрова	37	учителка
Андон Марков Тодоров	44	земеделец

Настоятелство на Народно читалище „Цар Симеон II” – с. Джамбаз

Име	Занятие	Длъжност
Милуш Милчев Георгиев	км. наместник	председател
Пеню Иванов Пенев	земеделец	подпредседател
Рада Кирова Димитрова	учителка	секретар
Андон Марков	земеделец	касиер
Иван Петров Куцев	общ. служащ	библиотекар
Георги Костов Ковачев	търговец	съветник
Петър Иванов Недев	земеделец	съветник
Слави Иванов Недев	земеделец	съветник
Проверителна комисия:		
Стоян Николов Кисьов	земеделец	председател
Дойчо Тодоров Дойчев	земеделец	член
Гиню Стоянов Гъров	земеделец	член

Създадената към Народно читалище „Цар Симеон II” – с. Джамбаз театрална труппа под ръководството на учителката Радка Димитрова само за две седмици успява да подготви и да представи пиесата „Яна войвода” от Ана Карима.

11. Народно читалище в с. Агио Тодор, община Кючуккьой

Създадено е в началото на 1944 г. Учителката от първоначалното училище в с. Агио Тодор (Свети Тодор) Н. Пастирова създава театрална труппа в читалището, подготвя и представя пиесата „Прошката лекува”, приходите от които се предоставят за пострадалите от бомбардировките над София.

12. Народно читалище в с. Языкьой, община Кушанли

Създадено е в началото на 1944 г. Към читалището много скоро след учредяването му се създава любителска театрална труппа, ръководител и режисьор на която е Борис Иванов.